

PANDA

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Participation and Collaboration for Action

Gedeelde Wettelijke kaders

AUDIO TRANSCRIPTIE VAN HET INTERVIEW MET ... datum...

Luister naar de podcast 'Legal frameworks' op <https://reacch.eu/nl/beleids-en-management-handvatten/>

Gedeelde wettelijke kaders en basisconcepten met betrekking tot kinderpacticatie: een briefing voor mensen uit de praktijk

In deze podcast vatten we de belangrijkste informatie samen uit het rapport van het projectteam over het wettelijk kader en de basisconcepten met betrekking tot kinderpacticatie in de Europese context.

Deze briefing richt zich op professionals die werken met kinderen van 0 tot 12 jaar, hoewel het ook relevant kan zijn voor andere professionals én voor ouders of voogden van kinderen die geïnteresseerd zijn in de juridische kaders van kinderpacticatie in besluitvorming.

Inleiding

Het doel van het project is de participatie van jonge kinderen van 12 jaar en jonger te bevorderen in de besluitvorming, door het versterken van de samenwerking van professionals met jonge kinderen gekend bij hulpverleningsorganisaties, meer specifiek bij jeugdhulp en jeugdbescherming én dit in een transnationale context. Dit project kwam tot stand onder leiding van 8 partnerorganisaties bestaande uit praktijkwerkers, managers, beleidsmedewerkers, academici en trainers uit vier landen, België, Spanje, Noorwegen en Noord-Ierland.

Het project heeft drie doelstellingen:

1. het vergroten van de vaardigheden en kennis van professionals door het creëren van een mediatheek
2. het ondersteunen van organisaties bij het creëren van de voorwaarden die nodig zijn voor participatief sociaal werk met jonge kinderen.
3. een kader te bieden aan beleidsmedewerkers en managers om de implementatie van een participatieve aanpak te ondersteunen op basis van een betekenisvolle ethiek

Aan de basis van kinderpacticatie liggen gedeelde internationale kaders, namelijk het VN-Kinderrechtenverdrag, evenals specifieke nationale wettelijke kaders, wettelijke richtlijnen,

beleidsdocumenten en meer algemene richtlijnen.

Deze briefing voor medewerkers uit de praktijk focust op het internationale wettelijke kader.

Kinderrechtenverdrag¹

Het recht van alle kinderen, van de leeftijd van 0 tot 18 jaar, om hun mening te geven en dat volwassen naar hen luisteren en hiermee rekening houden, is uitdrukkelijk geregeld in artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties (VN), (IVRK) (1989). Het verdrag vermeldt het als volgt:

“Staten die partij zijn garanderen het kind dat in staat is, zijn of haar eigen mening te vormen, het recht deze mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen. Aan de mening van het kind wordt passend gewicht toegekend in overeenstemming met de leeftijd en rijpheid van het kind.

Te dien einde wordt het kind, in het bijzonder in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in gerechtelijke of administratieve procedures die het kind betreffen, hetzij rechtstreeks, hetzij via een vertegenwoordiger of een passende instantie op een wijze die in overeenstemming is met de procedureregels van het natuurlijke recht.”

De nadruk die artikel 12 legt op begrippen als "inspraak" en "mening", moet worden gelezen in overeenstemming met de leeftijd en de rijpheid van het kind. De participatierechten van kinderen zijn niet absoluut, maar aanvullend, contextueel en naar verhouding. Het is daarom belangrijk dat professionals zich ervan bewust zijn dat de rechten in artikel 12 onlosmakelijk samenhangen met andere gerelateerde artikelen van het Kinderrechtenverdrag.

Zo moeten professionals bij het overwegen van de toepassing van artikel 12 ook rekening houden met onder andere volgende artikelen van het Kinderrechtenverdrag:

- Artikel 2: Bescherming tegen discriminatie
- Artikel 3: De belangen van het kind
- Artikel 5: Rol van ouders en anderen bij de ontwikkeling van het kind
- Artikel 6: Het recht van kinderen op leven, overleven en ontwikkeling
- Artikel 13: Vrijheid van meningsuiting
- Artikel 14. Vrijheid van denken, geweten en godsdienst.
- Artikel 15. Vrijheid van vereniging
- Artikel 16. Bescherming van privacy
- Artikel 17. Toegang tot informatie
- Artikel 23. Kinderen met een handicap

Het is ook belangrijk dat professionals op de hoogte zijn van de ‘Algemene commentaar’ van de VN bij het Kinderrechtenverdrag. Deze commentaar bevat gedetailleerd advies en richtlijnen over de implementatie van de artikelen met betrekking tot de kinderrechten.

Voor wat participatie betreft is volgende commentaar relevant:

- Algemene commentaar nr 5: VN 23. Algemene maatregelen ter uitvoering van het Verdrag inzake de rechten van het kind.
- Algemene commentaar nr 7: VN 25. Implementatie van kinderrechten in de vroege kinderjaren.
- Algemeen Commentaar nr 9 VN 2006. De rechten van kinderen met een handicap.
- Algemeen Commentaar nr. 12. VN 2000. Over het recht van het kind om gehoord te worden
- Algemeen Commentaar nr. 14. VN 2013. Het belang van het kind.
- Algemene commentaar nr. 25 VN 2021. Kinderrechten in relatie tot de digitale omgeving.

De VN geeft ook richtlijnen om te helpen bij de implementatie van kinderrechten. Meer specifiek zijn de

¹ https://kinderrechten.be/sites/default/files/kinderrechtenverdrag_nederlandse_vertaling.pdf

richtlijnen voor de zorg voor kinderen onder de 21 jaar belangrijk voor professionals in hun werk met kinderen.

Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap²

Voor professionals die werken met kinderen met een handicap, is het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap ook relevant.

Artikel één beschrijft bijvoorbeeld de algemene principes van het verdrag, waaronder “non-discriminatie”, “gelijke kansen”, “respect voor verschil” en “acceptatie van personen met een handicap” als onderdeel van de menselijke diversiteit en de mensheid en “volledige en effectieve participatie van personen”.

Duurzame Ontwikkelingsdoelen

Ten slotte stelde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in 2015 een reeks “mondiale doelen voor duurzame ontwikkeling” voor die in 2030 bereikt moeten zijn, beter bekend als de 2030 Agenda. Professionals zouden op de hoogte moeten zijn van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen en zeker van de specifieke doelen met betrekking tot kinderopparticipatie zoals

- Ontwikkelingsdoel 4: het garanderen van inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en het bevorderen van mogelijkheden voor een leven lang leren voor iedereen.
- Ontwikkelingsdoel 5: Gendergelijkheid bereiken en alle vrouwen en meisjes mondiger maken.
- Ontwikkelingsdoel 10: het verminderen van ongelijkheid binnen en tussen landen
- Ontwikkelingsdoel 16: Het bevorderen van rechtvaardige, vreedzame en inclusieve samenlevingen.

Algemene commentaar over

Participatie.

Het kinderrechtencomité van de Verenigde Naties (VN CRC) definieert niet wat onder participatie te verstaan maar het begrip krijgt verdere toelichting via de Algemene Commentaar:

“Deze term is geëvolueerd en wordt nu veel gebruikt om doorlopende processen te beschrijven, zoals uitwisseling van informatie en dialoog tussen kinderen en volwassenen op basis van wederzijds respect, waarin kinderen kunnen leren hoe er rekening wordt gehouden met hun mening en die van de volwassenen en waarin zij de resultaten van deze processen kunnen bepalen.” (Algemene Commentaar nummer 12 paragraaf 3 (2009))

Volgens paragraaf drie is participatie is geen éénmalige, kortstondige handeling maar een proces dat in de loop van de tijd moet worden uitgebreid naar alle domeinen en acties moet omvatten die echte ruimte voor participatie faciliteren. De actieve participatie krijgt vorm in de context van de volgende drie voorwaarden:

1. het verstrekken van kindvriendelijke, flexibele informatie
2. het verstrekken van de juiste middelen, tijd en ruimte, waardoor een kind zijn mening verbaal, non-verbaal of via een door het kind gekozen medium kan uiten.
3. Het rekening houden met en of toepassen van de mening door de relevante volwassene die over de attitudes beschikt.

Deze voorwaarden zijn ook terug te vinden in de lange termijnvisie die ten grondslag ligt aan de strategie voor kinder- en jongerenparticipatie in de Republiek Ierland.

Bijzondere aandacht voor jongere kinderen

Wat jonge kinderen betreft kunnen er belangrijke obstakels zijn voor de uitoefening van dit recht,

² <https://www.vaph.be/sites/default/files/documents/vn-conventie/vn-conventie.pdf>

afhankelijk van

- factoren die verband houden met het kind, zijn leeftijd, rijpheid en/of capaciteiten,
- de kwesties die worden onderzocht en
- factoren die verband houden met de opvattingen, houdingen, overtuigingen en praktijken van de volwassenen op wie het kind vertrouwt

De Algemene commentaar Nr 7 (VN 2005) benadrukt dat deze elementen een belemmering vormen voor jongere kinderen en hun recht om gehoord te worden en rekening te houden met hun mening. De implementatie van kinderrechten in de vroege kinderjaren, herinnert ons eraan dat jonge kinderen rechthebbenden zijn (paragraaf 3), dat jonge kinderen niet mogen worden gediscrimineerd (paragraaf 11), en dat jonge kinderen actieve deelnemers zijn aan hun leven.

Paragraaf 14 stelt dat *“respect voor de status van het jonge kind als deelnemer aan het gezin, de gemeenschap en de samenleving vaak over het hoofd wordt gezien of wordt afgewezen als ongepast op grond van leeftijd en onvolwassenheid. In veel landen en regio's wordt in traditionele opvattingen de nadruk gelegd op de behoefte van jonge kinderen aan opleiding en socialisatie. Ze worden beschouwd als onontwikkeld, en missen zelfs de basiscapaciteiten om te begrijpen, te communiceren en keuzes te maken. Ze waren machteloos binnen hun familie en vaak stemloos en onzichtbaar binnen de maatschappij.*

De commissie benadrukt dat artikel 12 van toepassing is op zowel jongere als oudere kinderen als rechthebbenden. Zelfs de jongste kinderen hebben het recht om hun mening te uiten, die het nodige gewicht moet krijgen in overeenstemming met de leeftijd en rijpheid van het kind. (Artikel 12.1) Jonge kinderen zijn zeer gevoelig voor hun omgeving en verwerven zeer snel inzicht in de mensen, plaatsen en routines in hun leven, samen met het bewustzijn van hun eigen unieke identiteit. Ze maken keuzes en communiceren hun gevoelens, ideeën en wensen op talloze manieren, lang voordat ze in staat zijn om te communiceren via de conventies van gesproken of geschreven taal. Vandaar moeten jonge kinderen toegang krijgen tot hun rechten.”

Dit vereist dat volwassenen een kindgerichte houding aannemen, naar jonge kinderen luisteren en hun waardigheid en individuele standpunten respecteren. (Algemene commentaar nr. 7 (VN, 2005)) Het begripsniveau van het kind is afhankelijk van een aantal factoren van het kind en de omstandigheden. Daarom moet elke situatie per geval worden beoordeeld.

Het Lundy-model helpt bij het conceptualiseren van deze context-gerichte benadering van kinderparticipatie met betrekking tot de leeftijd van het kind

Bijzondere kenmerken van het recht op participatie

Het Verdrag legt geen leeftijdsgrens op aan het recht van het kind om zijn of haar mening te uiten en ontmoedigt staten die bij wet of in de praktijk leeftijdsgrenzen introduceren die de kinderrechten inperken. Het recht van het kind om gehoord te worden (Algemeen commentaar nr. 12, VN 2009, par.29) stelt dat het begripsniveau van kinderen niet uniform gekoppeld is aan de biologische leeftijd. Onderzoek heeft aangetoond dat informatie-ervaring, omgeving, sociale en gezondheidsverwachtingen en de mate van ondersteuning allemaal bijdragen aan de ontwikkeling van het kind en dat dit moet worden ondersteund. Daarom moet de mening van het kind individueel worden beoordeeld.

Wat de bekwaamheid van het kind betreft, merkt de Algemene Commentaar nr.12 op, dat dit samenhangt met het vermogen om de implicaties van een bepaalde kwestie te begrijpen en te beoordelen en het vermogen van een kind om zijn mening over de kwesties op een redelijke en onafhankelijke manier kenbaar te maken., De Algemene Commentaar geeft aan dat het raadzaam zou zijn om een om het beoordelen van de bekwaamheid van kinderen om dit recht uit te oefenen, te vergemakkelijken.

De Algemene Commentaar nr7 (VN, 2005) benadrukt het concept van het ontwikkelend vermogen van capaciteiten van kinderen. Dit verwijst naar de processen van ontwikkeling en leren waarbij kinderen

geleidelijk kennis, competenties en begrip verwerven, met inbegrip van het verwerven van begrip over hun rechten en over de manier waarop deze het best te verwezenlijken. Het respecteren van de zich ontwikkelende vermogens van jonge kinderen is cruciaal voor de verwezenlijking van hun rechten, en vooral belangrijk tijdens de vroege kinderjaren, vanwege de snelle transformaties in het fysieke, cognitieve, sociale en emotionele functioneren van kinderen, van de vroegste kinderjaren tot het begin van de schooltijd.

Ook benadrukt paragraaf 7 van de Algemene Commentaar nr.7 (VN 2005) het belang van de rol van ouders, verzorgers en professionals. Volwassenen hebben de verantwoordelijkheid om de (werk)omgeving voortdurend aan te passen op basis van de interesses en wensen van het kind én het vermogen van het kind om autonoom te beslissen en te begrijpen van wat in zijn of haar belang is.

Wat betreft de unieke kenmerken van elk kind, moet rekening worden gehouden met de keuzes en voorkeuren van elk kind, zijn ontwikkeling, zijn competentie en capaciteiten, zijn leeftijd, geslacht, handicap, seksualiteit, religie, etniciteit, taal, cultuur en erfgoed en de context en wat belangrijk is.

Aangelegenheden waar het kind gehoord moet worden

Kinderen moeten worden gehoord en betrokken bij alle aangelegenheden die hen betreffen. Er is geen definitie van aangelegenheid of lijst van aangelegenheden die de minderjarigen kunnen raken.

De kinderrechtencommissie geeft echter aan dat zaken die het kind aangaan ruim moeten worden geïnterpreteerd, zodat er niet alleen individuele aangelegenheden onder vallen, maar ook sociale aangelegenheden in hun gemeenschap en de samenleving.

Specifiek staat in artikel 12 de verplichting kinderen te betrekken in gerechtelijke of administratieve procedures die betrekking hebben op het kind. Er moet speciale aandacht worden besteed aan het toegankelijk en geschikt maken van deze processen voor minderjarigen, met speciaal opgeleid personeel en (financiële) middelen voor de bescherming en zorg voor het kind.

Het kind kan rechtstreeks of via een geschikte vertegenwoordiger worden gehoord. Het wordt aanbevolen dat het kind de kans krijgt om zijn mening te geven over zaken die hem betreft. Waar mogelijk moet aandacht worden besteed aan situaties waarin sprake kan zijn van een belangenconflict tussen het kind en zijn of haar vertegenwoordiger, vooral wanneer het de ouders van het kind betreft.

Het is noodzakelijk dat de vertegenwoordiger op de juiste manier het standpunt van het kind overbrengt en men benadrukt het belang van de ontwikkeling van gedragscodes opdat de vertegenwoordiger deze rol correct zal uitoefenen.

Het belang van kind als leidend beginsel

Het Kinderrechtenverdrag onderschrijft dit algemene beginsel voor het eerst in artikel 3, lid 1, door te stellen dat "bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging."

Professionals hebben de neiging om aan te nemen dat er een conflict is tussen het bepalen van wat in het belang van het kind is (art.3) en het recht van het kind om gehoord te worden en rekening te houden met zijn mening. (Art. 12). Beide artikelen vullen elkaar echter aan, want zoals de Algemene Commentaar stelt dat een correcte uitvoering van artikel 3 niet mogelijk is zonder rekening te houden met de belangen van het kind. Op dezelfde manier bepaalt artikel 3 de functionaliteit van artikel 12, door de essentiële rol van kinderen bij alle beslissingen die van invloed zijn op hun leven, te vergemakkelijken.

Maatregelen voor de naleving van het recht van kinderen te waarborgen.

De Algemene Commentaar somt maatregelen op waarmee rekening moet worden gehouden bij het waarborgen van de uitoefening van het recht van kinderen om te participeren.

Conclusie

Ondanks het bestaan van een uitgebreid en allesomvattend normatief kader dat de rechten van kinderen wil waarborgen, worden deze rechten vaak niet uitgeoefend of actief beschermd.

Het principe van de participatie van kinderen in alle besluitvormingsprocessen die hen aanbelangen, is bijzonder moeilijk in de praktijk te brengen. Deze moeilijkheden zijn in het bijzonder acuut in het geval van zeer jonge kinderen. We moeten verder gaan dan het louter conceptualiseren en erkennen van de rechten van onze kinderen. Het is essentieel om na te denken over hoe we kinderen in de kindertijd zien en nieuwe activiteiten, waarden, gedragingen, culturen en overtuigingen te bevorderen die een grote culturele verandering mogelijk maken in de manier waarop we kinderen benaderen. Alleen op deze manier worden alle bestaande regelgeving werkelijkheid.

